

DET KONGELIGE OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Se adresseliste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/1174-

15.2.2016

Vindkraftverk på Fosen - klage på vedtak om effektendringer

1. Bakgrunn

Olje- og energidepartementet stadfestet i august 2013 konsesjonene til flere vindkraftverk på Fosen og i snillfjordområdet. Harbaksfjellet vindkraftverk hadde tidligere fått konsesjon.

Etter søknad fra Fosen Vind AS (Fosen Vind) ga Norges vassdrags- og energidirektorat i vedtak av 11. mai 2015 tillatelse til endring av installert effekt for Storheia vindkraftverk fra 220 MW til 249 MW, og for Roan vindkraftverk fra 300 MW til 240 MW. Begge vedtak ble påklaget av Fosen Naturvernforening, og klagesakene ble oversendt departementet i brev av 3. juni 2015.

Fosen Vind søkte i november 2015 om ytterligere endringer av installert effekt i Roan vindkraftverk, Storheia vindkraftverk, Kvenndalsfjellet vindkraftverk og Harbaksfjellet vindkraftverk. Departementet fant det hensiktsmessig at alle endringer av installert effekt ble behandlet samlet, og opphevet derfor NVEs vedtak av 11. mai 2015 og sendte det tilbake for ny behandling.

NVE ga i vedtak av 23. desember 2015 konsesjon til endringene som omsøkt.

Fosen Naturvernforening har i brev av 7. januar d.å. påklaget alle vedtakene, mens advokat Geir Haugen på vegne av Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør i brev av 19. januar d.å. har påklaget endringen for Storheia vindkraftverk.

NVE fant ikke grunn til å endre eller omgjøre sine vedtak, og oversendte klagen til departementet for sluttbehandling i brev av 15. januar og 1. februar d.å.

2. Klagene

2.1 Klagen fra Fosen Naturvernforening

Fosen Naturvernforening postla sin høringsuttalelse 21. desember 2015. Høringsuttalelsen kom ikke frem til NVE før etter at vedtakene om endringer av installert effekt ble fattet 23. desember. Foreningen mener vedtakene om endringer av installert effekt er ugyldige fordi foreningens høringsuttalelse ikke ble vurdert. Videre mener foreningen at søknaden skulle vært sendt på alminnelig høring.

Fosen Naturvernforening mener NVE og Fosen Vind har vurdert endringene stort sett opp mot NVEs vedtak om endring av installert effekt fra mai 2015, og ikke opp mot konsesjonen fra 2013.

I klagen er merknadene fra høringsuttalelsen gjengitt. Fosen Naturvernforening peker på det foreningen mener er ulemper ved det enkelte vindkraftprosjekt ved de nye utbyggingsløsningene. Foreningen har i klagen blant annet tatt opp virkninger for naturmangfold, landskap, reindrift, støy og skyggekast.

Naturvernforeningen har i klagen fremsatt krav om at det må fremlegges kart over viktige fuglehabitat (rovfugler, rødlistede arter mv) i planområdene. Kartene må være i adekvat målestokk for å vurdere enkeltturbinplasseringer. Fosen Naturvernforening mener videre at det må utarbeides nye konsekvensutredninger med nye turbindata, og det må utarbeides nye støymålinger.

Fosen Naturvernforening anfører at naturmangfoldloven ikke er vurdert, og at dette kan medføre at vedtakene er ugyldige, samt at hensynet til blant annet lavfrekvent støy ikke er vurdert.

For øvrig viser departementet til klagen og høringsuttalelsen.

Foreningen har bedt om at klagen gis oppsettende virkning.

2.2 Klagen fra Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør

Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør, fastholder i klagen anførselene i høringsuttalelsen til søknaden. I uttalelsen vises det til at det har skjedd en rekke endringer hva gjelder gjennomføring av vindkraftprosjekter etter at konsesjon er gitt, og at noen av disse medfører betydelige ulemper for reindriften. Dette gjelder særlig MTA-planen, hvor det ifølge driftsgruppe sør legges opp til kontinuerlig anleggsdrift gjennom 5 år, uten at reindriften kan kreve stans ved behov. Driftsgruppe sør mener dette er i strid med konsesjonen, og det vises for øvrig til konsekvensutredningen hva gjelder anleggsperioden.

Driftsgruppe sør mener de skadevirkninger som anleggsdriften påfører reindriften uten tvil er folkerettsstridige. En økning av antall vindturbiner vil medføre økt trafikk inn i området. Driftsgruppe sør mener virkningene av flere vindturbiner må sees i sammenheng med byggingen av de opprinnelig planlagte vindturbinene, slik at det ikke blir en "bit for bit"-betraktning.

Driftsgruppe sør skriver i uttalelsen at det er skadevirkninger i MTA-planen som kommer i tillegg til det som legges til grunn i konsekvensutredningen, slik som ferdsel med snøscooter. De viser til erfaringer fra andre deler av distriktet, og mener storheiaområdet blir gjort ubrukelig for fremtidig reindrift.

Sørgruppen har vist til Falesrassa vindkraftverk i Kvalsund, hvor departementet vedtok ikke å gi konsesjon. Driftsgruppe sør viser til at Storheia vindkraftverk er et større prosjekt, og mener selv en svært liten skadevirkning av installert effekt vil være folkerettsstridig.

3. NVEs vurdering av klagen

NVE skriver i vurderingen av klagen at uttalelsen fra Fosen Naturvernforening angivelig er postlagt innen høringsfristen, og NVE mener dette er tilstrekkelig for å overholde høringsfristen. NVE skriver at det er beklagelig at høringsuttalelsen ikke er behandlet i vedtaket, men NVE mener uttalelsen enten er ivare tatt gjennom andre høringsuttalelser eller ikke er direkte relevant for endringsvedtaket.

Om offentlig høring skriver NVE at dette kan unnlates når det er ubetenkelig, jf. energiloven § 2-1 syvende ledd. NVE sendte likevel søknaden på høring til de instanser som ble vurdert som de viktigste blant de som tidligere har uttalt seg i konsesjonsbehandlingen.

NVE skriver videre at det er foretatt en samfunnsøkonomisk vurdering av prosjektene, som ligger til grunn for departementets konsesjonsvedtak av 26. august 2013. NVE mener de endringene som nå er omsøkt ikke gir grunnlag for å foreta nye samfunnsøkonomiske beregninger for vedtaket fra 2013.

For øvrig kan NVE ikke se at foreningens synspunkter om vilkåret om garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av anlegget og tilbakeføring av området, har betydning for de endringene som nå er omsøkt.

NVE konkluderer derfor med at unnlatelsen av å behandle høringsuttalelsen fra Fosen Naturvernforening ikke har virket bestemmende på vedtaket som ble fattet 23. desember 2015.

Når det gjelder Fosen Naturvernforenings anførsel om behov for kart over fuglehabitater, for å avgjøre plasseringen av enkeltturbiner og nye støymålinger, mener NVE dette er hensyn som vil bli behandlet i miljø-, transport- og anleggsplanen (MTA-planen). Fosen Naturvernforening har også etterlyst en ny reindriftsfaglig utredning. NVE kan ikke se at de omsøkte endringene utløser behov for ytterligere utredninger for reindriften. NVE påpeker at de

problemstillingene som reindriftsnæringen selv har nevnt i høringen angående anleggsfasen, vil bli behandlet i forbindelse med utarbeidelse av MTA.

Angående anførselen om at kommunen må få full oversikt over de økonomiske konsekvensene av konsesjonsvedtaket, eiendomsskatt, formuesskatt med mer, mener NVE dette er forhold som reguleres av et annet regelverk og som ikke blir nevneverdig påvirket av endringsvedtaket.

Fosen Naturvernforening mener også at det må fastsettes grenser for infra- og lavfrekvent støy. NVE legger til grunn at lavfrekvent støy fra vindturbiner ikke utgjør et større problem enn støy i høyere frekvenser, og konstaterer at Miljødirektoratet og Folkehelseinstituttet slutter seg til denne vurderingen. NVE mener det er enighet i forskningsmiljøet om at støy i så lave frekvenser at den ikke er hørbar, ikke er et problem. Støy i frekvensområdet 50 Hz og oppover kan derimot være en viktig del av lydbildet. NVE viser for øvrig til at det vil bli stilt krav om støymålinger i forbindelse med utarbeidelse av detaljplanen, og at dette punkt derfor ikke er bestemmende for vedtaket av 23. desember 2015.

Fosen Naturvernforening anfører at det er en feil at endringssøknaden ikke er vurdert etter naturmangfoldloven. NVE viser til at naturmangfoldloven er vurdert i konsesjonsbehandlingen, og at eventuelle endringer for naturmangfoldet vil bli konkret vurdert i detaljplanene og MTA-planene.

Naturvernforeningen anmodet om at klagen ble gitt oppsettende virkning, jf. forvaltningsloven § 42. Etter NVEs vurdering er virkningene av de fire vindkraftprosjektene på Fosen grundig vurdert i NVEs vedtak av 7. juni 2010 og departementets klagevedtak av 26. august 2013. Videre vil behandlingen av detaljplanene og MTA-planene avklare virkningene av de endringene som følger av vedtakene om effektendringer, som på et senere tidspunkt skal godkjennes av NVE. Etter NVEs vurdering vil ytterligere tap eller skade sammenlignet med endelige konsesjoner, ikke være av en slik art at vedtakene ikke kan effektueres før klagen er avgjort.

For klagen fra Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør kan ikke NVE se at det i klagen er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre vedtaket.

4. Departementets vurdering

Departementet vil innledningsvis bemerke at konsesjonene som ble gitt til vindkraftverk på Fosen setter en ramme for tiltakene. Det er i anleggskonsesjonene satt vilkår om at det skal utarbeides en detaljplan og en MTA-plan. Det fremgår av vilkåret om detaljplan at konsesjonær etter å ha gjennomført detaljerte vindmålinger og simuleringer, skal utarbeide en detaljplan. Detaljplanen skal vise endelig utbyggingsløsning, herunder plassering av vindturbiner og atkomst- og internveier. Valg av turbintype vil også måtte inkluderes i detaljplanleggingen. Ved endring av installert effekt vil spørsmålet for konsesjonsmyndigheten være om optimaliseringen får negative virkninger av betydning for de berørte interesser som inngår i behandlingen etter energilovgivningen.

I klagen fra Fosen Naturvernforening legges det opp til en ny vurdering av konsesjonene. Departementet presiserer at det ikke skal foretas full konsesjonsbehandling i forbindelse med søknadene om installert effekt. Departementet vil behandle klagen fra naturvernforeningen i den grad det er nødvendig for å begrunne vedtaket om installert effekt. For øvrige forhold viser departementet til konsesjonsvedtaket fra august 2013.

Departementet legger til grunn at reindriftsinteressene ivaretas av Fosen reinbeitedistrikt, og viser til klagen fra driftsgruppe sør. Departementet finner derfor ikke grunn til å kommentere klagegrunner fra Fosen Naturvernforening som gjelder reindrift.

Departementet skrev i brev av 18. desember 2015 at NVE i forbindelse med behandlingen av installert effekt måtte sørge for at tiltakshaver dokumenterte de fysiske endringene, og at disse må sees i sammenheng med konsekvensutredningene som er gjennomført og som dannet grunnlaget for konsesjonsvedtaket fra august 2013. Avhengig av virkningene endringene innebærer, forutsatt departementet at NVE måtte vurdere hvilken saksbehandling som er nødvendig, slik at berørte interesser blir tilfredsstillende ivaretatt.

4.1 Betydningen av endringer av installert effekt

Av de fire vindkraftverkene hvor det nå er omsøkt endringer i installert effekt, er det søkt om reduksjon av installert effekt i Roan og Kvenndalsfjellet vindkraftverk, mens det er søkt om økning av installert effekt i Harbaksfjellet og Storheia vindkraftverk.

4.1.1 Roan vindkraftverk og Kvenndalsfjellet vindkraftverk

For Roan vindkraftverk er det konsesjonsgitt 300 MW installert effekt, og denne er søkt redusert til 255,6 MW. Det er planlagt benyttet 3,6 MW turbiner. I den opprinnelige konsesjonssøknaden ble det søkt om turbiner mellom 2 og 5 MW.

For Kvenndalsfjellet vindkraftverk ble det opprinnelig søkt om 120 MW og turbiner mellom 2 og 5 MW. Departementet fattet vedtak om at grensen skulle settes på 120 MW av hensyn til fleksibilitet og optimalisering i detaljplanleggingen. Fosen Vind har nå søkt om å redusere installert effekt fra 120 MW til 100,8 MW, og det planlegges turbiner på 3,6 MW.

I klagen fra Fosen Naturvernforening hevdes det at ny utbyggingsløsning for Roan og Kvenndalsfjellet vindkraftverk med større turbiner medfører en forverring for en rekke fagtema. Departementet bemerker at turbinstørrelsen som ligger til grunn for ny utbyggingsløsning er innenfor opprinnelig konsesjon. Departementet kan ikke se at endringen av installert effekt for Roan og Kvenndalsfjellet vindkraftverk medfører ytterligere skadevirkninger for de fagtema naturvernforeningen har tatt opp.

Departementet skal for øvrig bemerke at det generelt er adgang til en viss reduksjon av den installerte effekten i et vindkraftverk, uten at det må søkes om planendring. Fosen Vind har likevel valgt å ta med både økninger og reduksjoner i sin planendringssøknad. Departementet

mener dette gir oversikt over totalløsningen for utbygging, og finner det ikke nødvendig å vurdere om de omsøkte reduksjonene isolert sett er konsesjonspliktige.

På denne bakgrunn kan ikke departementet se at de forhold Fosen Naturvernforening har tatt opp i klagen, er til hinder for at søknadene om reduksjon av installert effekt innvilges.

4.1.2 Harbaksfjellet vindkraftverk

Harbaksfjellet vindkraftverk ble konsesjonsgitt med installert effekt på 90,75 MW. Eksempellayouten fra konsesjonssøknaden la opp til 33 turbiner med installert effekt på 2,75 MW. Turbinene var anslått å ha en navhøyde på 70-90 meter og en rotordiameter på 70-95 meter. Det er søkt om å øke installert effekt til 108 MW, hvor det skisseres 30 turbiner à 3,6 MW. Navhøyde er angitt til 87 meter og rotordiameter er angitt til 112 meter.

Dette innebærer at planene som ligger til grunn for den omsøkte endringen medfører tre færre turbiner enn tidligere skissert, men at disse er noe høyere enn det som tidligere ble lagt til grunn. Fosen Naturvernforening mener de opprinnelige fagutredningene er foreldet og må erstattes med oppdaterte utredninger. Naturvernforeningen mener også at endringen vil medføre mer støy, refleksblink, skyggekast, landskapspåvirkning med mer. Ifølge Fosen Naturvernforening vil landskapspåvirkningen komme ut med meget stor negativ konsekvens istedenfor stor negativ konsekvens. Det er også pekt på at området er et verdifullt fugleområde med blant annet hubro og smålom, og det er ifølge foreningen et unikt friluftsområde. Det vises også til at vindkraftverket vil være synlig fra Hurtigruta.

Innledningsvis vil departementet bemerke at det er virkningene av en endring av installert effekt det skal tas stilling til. Departementet skal ikke foreta en ny vurdering av grunnlaget for konsesjonen som er gitt. Det må vurderes i hvilken grad ny utbyggingsløsning medfører tilleggsvirkninger sammenlignet med opprinnelig konsesjon.

I miljørapporten gjennomført av Multiconsult i tilknytning til endringssøknaden, vurderes endringen med færre, men noe større turbiner, i liten grad å påvirke konsekvensvurderingen for landskap. Ifølge utreder skyldes dette at de viktigste parameterne som ligger til grunn er avstand til turbinene fra ulike landskapsrom rundt fjellet, innsyn modifisert av terrengformer rundt Harbaksfjellet og de ulike landskapsrommenes verdi. På denne bakgrunn mener utreder at endringen som nå er omsøkt ikke gir noen forskjell i konsekvensen for landskap.

Etter departementets vurdering vil ikke ny utbyggingsløsning ha slike vesentlige visuelle virkninger som Fosen Naturvernforening har lagt til grunn. Departementet slutter seg til miljørapportens vurdering om at endret utbyggingsløsning ikke vil ha ytterligere konsekvenser av betydning.

For friluftsliv ble konsekvensen av Harbaksfjellet vindkraftverk vurdert som middels til stor negativ. Også for dette fagtemaet mener miljørapporten at ny utbyggingsløsning ikke påvirker

grunnlaget for vurderingen som lå til grunn for konsesjonen. Vurderingen av virkningene for friluftslivet var i stor grad basert på visuell påvirkning i omkringliggende friluftsområder.

Departementet kan ikke se at endret utbyggingsløsning får ytterligere konsekvenser av betydning for friluftslivet.

For naturmangfold ble Harbaksfjellet vindkraftverk i 2002 vurdert å få stor til meget stor negativ konsekvens. Bakgrunnen for dette var konflikt med hekkeområder for smålom, havørn og vandrefalk. Som det pekes på i miljørapporten er alle disse artene oppført med livskraftige bestander på rødlisten i 2015.

Det ble gjennomført forundersøkelser for hubro, hønsehauk, smålom, storlom og svartand for Harbaksfjellet vindkraftverk i 2014. Det ble påvist ett hekkende par av smålom i området, men ingen storlom, svartand eller hønsehauk. Det er kjent to territorier for hubro i nærheten, men ifølge miljørapporten er disse så langt unna (ikke på samme halvøy) at utbygging og drift ikke vurderes å være forstyrrende for hubro i hekketiden.

For øvrig vurderes ny utbyggingsløsning i miljørapporten ikke å medføre merkbare forskjeller for naturmangfoldet i planområdet sammenlignet med opprinnelig konsesjonsgitt løsning.

Departementet mener de faktiske virkningene av at ny utbyggingsløsning har større, men færre turbiner, ikke vil få ytterligere konsekvenser av betydning for de arter som kan bli berørt av Harbaksfjellet vindkraftverk. Etter departementets oppfatning må det også tas i betraktning at de artene som kan bli berørt av vindkraftverket nå er vurdert å ha livskraftige bestander. Departementet mener den omsøkte endringen av installert effekt ikke vil være i strid med forvaltningsmålene for artene i planområdet.

Det fremgår av miljørapporten at støy ble beregnet for simulerte 2,75 MW turbiner med et totalt lydeffektnivå per turbin på 105,5 dBA. Nærmeste permanente bebyggelse ligger i Harbak og Høvika, omtrent 500 meter fra konsesjonsgrensen. Støy for nærliggende boliger ble beregnet til mellom 25 og 36 dBA, noe som var under den dagjeldende grensen på 37 dBA for industristøy ved nærmeste bebyggelse. Det fremgår av miljørapporten at støy derfor ikke ble vurdert som noe problem, og at det ikke er gitt konsesjonsvilkår om støy for Harbaksfjellet.

Ny utbyggingsløsning gir tre færre turbiner sammenlignet med opprinnelig konsesjonssøknad. I miljørapporten antas det at støy fra turbintypen som skal benyttes er 105,5 dB. Ved å benytte turbinblader av typen "Serrated Trailing Edge" vil støy kunne reduseres til i underkant av 103 dB. Total støy vil da bli mindre enn beregningene som ligger til grunn for gjeldende konsesjon. Ifølge miljørapporten må det gjøres nye beregninger for å vite hvordan dette vil slå ut for enkeltbygninger.

Departementet legger til grunn at dersom endring i turbinstørrelse antas å medføre et annet lydbilde enn det som ble lagt til grunn ved behandlingen av konsesjonssøknaden, må dette

vurderes i forbindelse med detaljplanleggingen. Dersom støynivået skulle vise seg å være over støyretningslinjene, må avbøtende tiltak gjennomgås på vanlig måte.

For Harbaksfjellet vindkraftverk ble skyggekast og refleksblink vurdert å gi ubetydelige konsekvenser. Utredningen la til grunn en metode der skyggekast sjelden er et problem ved avstander på minimum seks ganger rotordiameteren. Ny utbyggingsløsning medfører en økt rotordiameter, og en tilsvarende vurdering som i fagutredningen ville økt influensområdet for skyggekast med 500 til 720 meter. I miljørapporten vises det til at metoden for vurdering av skyggekast i dag er endret med NVE-veileder nr. 2/2014, men det er ikke gjennomført noen slik beregninger for Harbaksfjellet.

Departementet legger til grunn at eventuelle tilleggsvirkninger av skyggekast og refleksblink i alle tilfeller er uvesentlige, og finner ikke grunn til å legge særlig vekt på dette.

Samlet sett mener departementet at den omsøkte endringen i installert effekt for Harbaksfjellet ikke medfører økte skadevirkninger av betydning.

4.1.3 Storheia vindkraftverk

Storheia vindkraftverk ble konsesjonsgitt med inntil 220 MW installert effekt. I konsesjonssøknaden ble det søkt om å bruke turbiner mellom 2 og 5 MW. Eksempellayouten fra konsesjonssøknaden la til grunn to alternative utbyggingsløsninger på henholdsvis 71 turbiner à 2,3 MW og 50 turbiner à 4,5 MW. Navhøyden, avhengig av hvilke turbiner som ble lagt til grunn, var mellom 70 meter og 110 meter, og rotordiameter lå mellom 80 meter og 130 meter. Det er nå søkt om å øke installert effekt til 288 MW, hvor det benyttes 80 turbiner à 3,6 MW. Navhøyde er angitt til 87 meter og rotordiameter 117 meter.

Fosen Naturvernforening mener ny utbyggingsløsning ikke kan sammenlignes med opprinnelig konsesjon og fagutredningene som ligger til grunn for denne.

Naturvernforeningen mener utreder ikke tar hensyn til at antall turbiner øker fra 50 til 80.

Fosen Naturvernforening mener prosjektet må konsekvensutredes på nytt, og mener manglende utredning kan gjøre et vedtak ugyldig. Naturvernforening peker også på at fagutredningen fra 2008 mangler data for store turbiner, og at effektene bare er stipulert.

Fosen Naturvernforening mener konsekvensene vil øke for en rekke fagtema slik som landskap, naturmangfold, turisme, reiseliv, kulturminner og kulturmiljøer, friluftsliv, reindrift, støy, ising og skyggekast.

I miljørapporten pekes det på at endringene i installert effekt ligger innenfor intervallene som opprinnelig konsesjon og konsekvensutredning, bygger på. Ifølge miljørapporten er det derfor økningen i turbinantall, arealutnyttelse og konkrete plasseringer av turbinene, som vil kunne påvirke konsekvensene for de ulike temaene, og som dermed ligger til grunn for vurderingene.

For landskap viser miljørapporten til opprinnelig konsekvensutredning, hvor det fremgår at utbygging med store turbiner på 5 MW eller små turbiner på 2,3 MW, vil bety relativt lite for synligheten i det storkuperte terrenget i Åfjord. Likevel ble utbyggingsløsningen med store turbiner vurdert å ha mer omfattende landskapsvirkninger enn små. Utbyggingsalternativet med små turbiner ble vurdert å ha middels negativ konsekvens, mens utbygging med store turbiner ble vurdert å ha stor til middels negativ konsekvens for landskapet.

Miljørapporten mener et større antall turbiner kan gi vindkraftverket økt synlighet sammenlignet med de opprinnelig skisserte utbyggingsløsningene. På den annen side fremheves det i miljørapporten at økt tetthet kan gi inntrykk av mer sammenheng i området, slik at den enkelte turbin fremstår som mindre dominerende enn ved en mer spredt utbygging. Det er ikke utarbeidet visualiseringer som kan brukes til sammenligning. Ifølge miljørapporten tilsier en rimelighetsbetraktning med opprinnelig landskapsutredning en konsekvens på enten middels til stor negativ eller stor til middels negativ.

I miljørapporten vises det også til at ny utbyggingsløsning legger opp til at det ikke plasseres turbiner helt vest i planområdet (Sandtjønnaksla). Det samme gjelder for toppen sørvest for Trolldalen og den helt nordre delen av planområdet. Ifølge miljørapporten vil dette være positivt med tanke på innsyn opp mot selve plataået på Storheia. Fortettingen vil skje inne i selve planområdet, og da spesielt i aksen mellom Stornova over på Storheia og ut mot Finsetsætra. I miljørapporten pekes det på at dette selvsagt vil prege landskapsopplevelsen innenfor planområdet, men uten at endringene vil oppleves som dramatiske. Miljørapporten peker på at uberørtheten i landskapet uansett vil bli endret ved etablering av vindkraftverket, og at dette i mindre grad blir påvirket av om det kommer 50 eller 80 turbiner innenfor planområdet. På denne bakgrunn vurderes landskapseffekten av optimalisert utbyggingsløsning å ha middels til stor negativ konsekvens.

Departementet konstaterer at Fosen Naturvernforening er uenig i vurderingen i miljørapporten angående endringer i landskapsvirkninger. Departementet har merket seg at foreningen i klagen skriver at visuell influenssone vil øke med store turbiner. Departementet vil i denne forbindelse bemerke at det etter gjeldende konsesjon var anledning til å benytte større turbiner enn det som legges til grunn i ny utbyggingsløsning.

Departementet finner også grunn til å vise til at Miljødirektoratet (den gang Direktoratet for naturforvaltning) og Riksantikvaren, i forbindelse med konsesjonsbehandlingen, pekte på at planområdet er svært lite berørt av tekniske inngrep, men at fjellplataået er forholdsvis lite eksponert for innsyn.

Departementet har merket seg at ny utbyggingsløsning medfører at det ikke blir vindturbiner i enkelte deler av planområdet, men samtidig medfører ny utbyggingsløsning flere turbiner inne på selve plataået. Etter departementets oppfatning vil en utbygging på plataået uavhengig av utbyggingsløsning prege landskapet. Samlet sett mener departementet at ny utbyggingsløsning ikke får tilleggsvirkninger av avgjørende betydning for landskapet.

For kulturmiljø og kulturminner ble samlet konsekvens av begge utbyggingsløsningene som lå til grunn for opprinnelig konsekvensutredning, vurdert til liten negativ konsekvens. Det er ingen automatisk fredete kulturminner innenfor konsesjonsområdet, men flere kulturmiljø med fredete kulturminner i det visuelle området. Det er gjennomført undersøkelser etter kulturminneloven uten at det ble gjort nye funn.

Det ble i opprinnelig konsekvensutredning avgrenset et kulturmiljø rundt Grovlivetnet, hvor det er et kulturmiljø med nyere tids kulturminner i form av tufter etter fire gamle seteranlegg. Ifølge miljørapporten vil ny utbyggingsløsning medføre mindre internveier innenfor dette området, men antall turbiner vil være det samme. Ifølge miljørapporten vil derfor ikke dette kulturmiljøet bli ytterligere påvirket.

Det fremgår av miljørapporten at ny utbyggingsløsning ikke vil ha større visuell effekt på kulturmiljøene i influensområdet rundt vindkraftverket enn opprinnelig utbyggingsløsning med store turbiner. Miljørapporten vurderer derfor konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø ikke vil endres med ny utbyggingsløsning.

Departementet viser til vurderingen av landskapsvirkningene ovenfor, og har kommet til at ny utbyggingsløsning ikke vil ha større visuell effekt på kulturminner og kulturmiljø.

For friluftsliv vurderte opprinnelig fagutredning konsekvensene til liten til middels negativ i anleggsfasen. I driftsfasen ble konsekvensene med små turbiner vurdert som liten til middels negativ konsekvens for små turbiner og middels til liten negativ for utbyggingsløsningen med store turbiner, både innenfor og utenfor planområdet.

Miljørapporten peker på at Sandtjønnaksla er definert som et attraktivt turmål fra områdene vest for planområdet, og det vil være positivt for friluftslivet at ny utbyggingsløsning legger opp til at dette området holdes fritt for turbiner. Ifølge miljørapporten vil ikke ny utbyggingsløsning påvirke muligheten til å kunne utøve friluftsliv innenfor planområdet eller i nærområdene ytterligere negativt.

I departementets klagevedtak fra 2013 ble det bemerkt at planområdet for Storheia vindkraftverk fremstår som nær uberørt, og at vindkraftverket vil medføre at friluftslivs-utøvere som ønsker slike friluftslivsopplevelser må søke etter dette andre steder dersom vindkraftverket realiseres. Etter departementets oppfatning vil en fortetting av vindturbiner i liten grad påvirke friluftslivet ytterligere. Departementet bemerker for øvrig at ny utbyggingsløsning kan ha positive virkninger for områder hvor det ikke lenger planlegges vindturbiner. Samlet sett vurderer departementet at ny utbyggingsløsning ikke har tilleggsvirkninger av betydning.

I den opprinnelige konsekvensutredningen ble Storheia vindkraftverk vurdert å få liten til middels negativ konsekvens i driftsfasen for turisme og reiseliv. Det er ikke gjort visualiseringer av ny utbyggingsløsning fra de viktigste reiselivsområdene slik som for Hurtigruteleia og området Stordalselva/Steinkarsbukta. På bakgrunn av kartmaterialet antas

det likevel i miljørapporten at synligheten og dermed omfang og konsekvens for turisme og reiseliv, ikke overskrider virkningene av alternativet med store turbiner.

Departementet konstaterte i konsesjonsvedtaket at virkningene for reiseliv og turisme av vindkraftverk er usikre. Departementet mente betydningen for laksefiske og kulturminner var begrensede. Departementet konstaterte for øvrig at vindkraftverket vil være synlig fra Hurtigruta, men at dette isolert sett bare vil gjelde for en kort strekning. Etter departementets oppfatning vil ikke ny utbyggingsløsning endre på de vurderingene som ble foretatt i konsesjonsvedtaket.

I miljørapporten pekes det på at fjerning av turbiner fra Sandtjønnaksla gir større avstand til en forekomst av naturtypen kystgranskog av stor verdi. Avstanden til Hildremsvatnet naturreservat har også økt for flere turbiner, sammenlignet med det som ble lagt til grunn i utredningen for opprinnelig utbyggingsløsning. Naturreservatet ble utvidet i desember 2014 like utenfor planområdet. I og med at naturreservatet er et barskogvernreservat som primært er vernet på grunn av naturskog med kystgranskog med lavflora og innslag av rikere vegetasjonstyper og plantearter, vurderes virkningene av vindkraftverket oppe på fjellet ikke å påvirke disse verdiene. Vindkraftverket vurderes også å ha liten betydning for vilt i reservatet. For naturtyper, flora og vegetasjon vurderes konsekvensene av ny utbyggingsløsning som uendret.

Den opprinnelige fagutredningens vurdering av konsekvensene for fugl bygget på kjente hekkeplasser for smålom og hubro, innenfor planområdet, og hekkeplasser for fjellvåk og havørn nær planområdet. Hvorvidt den gamle hekkelokaliteten for hubro i planområdet var i bruk på utredningstidspunktet var ikke kjent, og de senere forundersøkelsene i 2014 har heller ikke kunnet bidra med ny informasjon om denne lokaliteten. Forundersøkelsene fant en sannsynlig hekking av smålom i Lomtjønn øst for Grovliatnet, men ingen hekkeindikasjoner for storlom eller svartand i området. Buffersonen på 800 meter fra den kjente hubrolokaliteten er ivaretatt i ny utbyggingsløsning.

I miljørapporten fremgår det at med samme usikkerhet omkring hubrolokaliteten som tidligere, er det rimelig å beholde vurderingen av stor til middels negativ konsekvens for fugl for optimalisert løsning.

I konsesjonsvedtaket sluttet departementet seg til NVEs vurdering av at forstyrrelser og inngrep i leveområdet sannsynligvis har sterkere negativ effekt for hubro enn kollisjonsrisiko med vindturbiner. Departementet bemerket i konsesjonsvedtaket at det ikke var påvist hekkende hubro i planområdet, men at føre var-prinsippet måtte legges til grunn for vurderingen. Departementet kom til at vindkraftverket kunne ha en viss forstyrrende effekt på hubro, men at faren for kollisjoner vil være liten. Departementet konstaterte at anleggsfasen kan medføre forstyrrelser for den potensielle lokaliteten for hubro i planområdet, og at avstanden til planlagte turbiner ikke er spesielt stor. Departementet satte derfor vilkår om at det ikke skal plasseres vindturbiner innenfor en buffersone på 800 meter fra den kjente lokaliteten for hubro.

Den fastsatte buffersonen er også hensyntatt i ny utbyggingsløsning. Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at en ny utbyggingsløsning vil medføre mer forstyrrelse av betydning for den potensielle hubrolokaliteten enn det som ligger inne i gjeldende konsesjon.

For fuglelivet for øvrig viste departementet i konsesjonsvedtaket til at havørn, kongeørn og smålom, særlig kan være utsatt for kollisjoner. Ny utbyggingsløsning vil medføre noen flere turbiner, noe som isolert sett kan tilsi økt kollisjonsrisiko. Etter departementets oppfatning er imidlertid forskjellen mellom gjeldende konsesjon og ny utbyggingsløsning ikke av vesentlig karakter. Departementet vil i denne forbindelse vise til at disse fugleartene også berøres av Roan vindkraftverk. For dette vindkraftverket blir som nevnt installert effekt redusert, og dette skulle isolert sett tilsi at kollisjonsrisikoen vil reduseres.

Ut fra en samlet belastning-betraktning finner departementet at eventuelle økte ulemper for fuglelivet på Storheia i noen grad kan oppveies av den reduksjonen som er omsøkt for Roan vindkraftverk. Departementet viser for øvrig til at de aktuelle artene er regnet som livskraftige og finner at forvaltningsmålene for disse artene samlet sett uansett ikke påvirkes av de endringene i installert effekt som nå er omsøkt.

I miljørapporten forventes ikke ny utbyggingsløsning å få større konsekvenser for annen fauna enn det som ble vurdert for den opprinnelige konsesjonen. Ny utbyggingsløsning vurderes heller ikke å medføre konsekvenser for inngrepsfrie områder.

Fosen Naturvernforening har også tatt opp forholdet til Hildremsvatnet naturreservat. Departementet fastsatte i konsesjonsvedtaket en 100 meter buffersone til reservatet, samt vilkår om undersøkelser av om det foregår hekking for truede og nær truede arter i planområdet og i influensområdet mot reservatet før anleggsarbeider kan iverksettes. Departementet pekte også på de topografiske forholdene, som sentrale for å vurdere hvordan vindkraftverket vil påvirke verneverdiene. Det er en bratt fjellvegg mellom skogreservatet og planområdet som ligger oppe på et platå. Departementet kan ikke se at ny utbyggingsløsning skulle ha noen ytterligere konsekvenser av betydning for reservatet.

Det fremgår av miljørapporten at det i den opprinnelige fagutredningen for støy ble vurdert turbiner på henholdsvis 2,3 MW og 3 MW. Disse turbinene var den gang mest støyende, mens det ikke forelå støydata for 4,5 MW turbinene som lå til grunn for konsesjonssøknaden. Oppgitt støy per turbin var 107 dB for 2,3 MW og 109,4 dB for 3 MW. Navhøyde var henholdsvis 80 meter og 120 meter. For Storheia vindkraftverk ble det beregnet at tre bygninger havnet i rød sone og elleve bygninger, hvorav to i planområdet, havnet i gul støysone.

Ifølge miljørapporten, er den 3,6 MW-turbinen som planlegges benyttet helt nyutviklet. Miljørapportens vurderinger er derfor bygget på foreløpig informasjon fra Vestas. Ifølge miljørapporten har ny turbinteknologi generelt gitt større turbiner og redusert støy. Turbinen kan for begge bladlengder utstyres med blader med såkalt "Serrated Trailing Edge" som ifølge miljørapporten, alene gir en støyreduksjon på 2,5-2,7 dB sammenlignet med standard turbinblader. Turbinen som planlegges benyttet kan ifølge miljørapporten ha en støy på 103

dB. Støy per turbin vil dermed reduseres, men dette motvirkes av et økt antall turbiner. Det fremgår av miljørapporten at hvilken sumeffekt dette vil ha for støy utenfor bygninger i omgivelsene, må avklares ved støyberegninger.

Det fremgår også av miljørapporten at utbygger i februar 2015 har utført nye støyberegninger basert på et utlegg som for turbiner nær boliger, er svært lik ny utbyggingsløsning. Beregningene er basert på Nord2000-metode som ifølge miljørapporten, er strengere enn den som tidligere har vært benyttet. Ifølge beregningene oppfyller turbinplasseringen dagens krav til utendørs støy for helårsboliger. Miljørapporten legger til grunn at denne støyberegningen er dekkende for helårsboliger også for ny utbyggingsløsning, og det forventes derfor ingen økt negativ konsekvens av støy sammenlignet med konsesjonsgitt løsning.

I konsesjonsvedtaket fra 2013 konstaterte departementet at Storheia vindkraftverk medfører støybelastning over retningslinjene for fritidseiendommer, men at ingen helårsboliger vil få støybelastning over retningslinjene. Departementet sluttet seg til NVEs vurdering av at det ved en konsesjon skulle settes vilkår om at det må utarbeides forslag til støyreducerende tiltak for fritidsboliger hvor støynivået overskrider støyretningslinjene. For boliger eller fritidsboliger under retningslinjene, fant ikke departementet grunn til å legge særlig vekt på støy fra vindkraftverket.

Departementet presiserer at disse forutsetningene i konsesjonsvedtaket også vil gjelde etter eventuell endring av installert effekt. Etter departementets oppfatning er dette tilstrekkelige for å ivareta negative konsekvenser av støy fra vindkraftverket. Departementet vil for øvrig bemerke at eksakte støymålinger ikke vil kunne foreligge før endelig turbinplasseringer er fastlagt.

Fosen Naturvernforening har i klagen også tatt opp spørsmålet om lavfrekvent støy og infrastøy. Foreningen har vist til australske og danske normer. NVE skriver i sin kommentar til klagen at direktoratet ikke anser lavfrekvent støy fra vindturbiner for å utgjøre et større problem enn støy i høyere frekvenser. NVE konstaterer at Miljødirektoratet og Folkehelseinstituttet slutter seg til denne vurderingen. Ifølge NVE er det enighet i forskningsmiljøet om at støy i så lave frekvenser at den ikke er hørbar, ikke er et problem, mens støy i frekvensområdet fra 50 Hz og oppover kan være en viktig del av lydbildet.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering på dette punktet.

Departementet bemerket i konsesjonsvedtaket fra 2013 at skyggekast i henhold til de danske retningslinjene var akseptabelt. NVE har i veileder 2-2014 gitt anbefalte grenseverdier for skyggekast i Norge som samsvarer med grenseverdiene som ble lagt til grunn for Storheia.

Ifølge miljørapporten har utbygger i detaljprosjekteringen gjennomført nye beregninger i februar 2015, for å sikre at norske krav er ivaretatt for to boliger. Selv om det i ettertid er gjort endringer i prosjektet lenger inne på plataet, legges det til grunn at turbiner og dermed skyggekast nær boligene i nord ikke er endret. Ifølge miljørapporten er derfor konsekvensen av skyggekast uendret med ny utbyggingsløsning.

Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at ny utbyggingsløsning får mer skyggekast av betydning.

For reindrift vil departementet bemerke at klagen fra Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør, i hovedsak gjelder anleggsperioden og forhold som omfattes av detaljplanleggingen. Departementet har merket seg at Fosen Vind i sin kommentar til klagen og høringsuttalelsen, er uenig i reindriftens fremstilling av anleggsperioden. Departementet mener i alle tilfeller at spørsmålet om anleggsperiode vil måtte avgjøres i forbindelse med MTA-planen.

Angående forlenget anleggsperiode på grunn av flere turbiner, mener departementet at den eventuelle økte trafikken dette medfører vil være helt marginal. En vurdering av anleggstrafikk skal inngå i MTA-planen, slik det fremgår av konsesjonsvilkårene.

Sørgruppen har også vist til at departementet avslo Falesrassa vindkraftverk, som er et mindre vindkraftprosjekt. I denne sammenheng vil departementet vise til konsesjonsvedtaket, hvor det fremgår at den samlede konsesjonsmessige og folkerettslige vurderingen var sammensatt. Det er derfor langt fra tilstrekkelig bare å se på størrelsen av et vindkraftverk.

På denne bakgrunn mener departementet at de endringer i installert effekt som nå er omsøkt, ikke vil medføre økte skadevirkninger av betydning for berørte interesser.

Departementets vurdering er basert på søknaden av 30. november 2015 om endring av installert effekt. Dersom endelig utbyggingsløsning har klare avvik fra det som ligger til grunn for søknaden om endring av installert effekt, må dette vurderes i detaljplanen, jf. konsesjonsvilkårene i anleggskonsesjonen pkt. 5.

4.2 Saksbehandlingen

Fosen Naturvernforening mener det er en saksbehandlingsfeil at søknadene om endringer av installert effekt ble sendt på en begrenset høring.

Krav om utleggelse og kunngjøring av søknader etter energiloven er regulert i lovens § 2-1. Utleggelse og kunngjøring kan unnlates når det finnes ubetenkelig, jf. femte og syvende ledd.

Departementet bemerker at endringene i installert effekt ligger innenfor det samme planområdet som fikk konsesjon i 2013. For øvrig viser departementet til redegjørelsen ovenfor, hvor endringene etter departementets vurdering ikke vil medføre skadevirkninger av betydning. Etter departementets oppfatning var det derfor ikke påkrevet med utleggelse og kunngjøring i denne saken.

Fosen Naturvernforening har i klagen også vist til at deres merknader ikke ble vurdert i NVEs vedtak. Foreningen mener NVE må fatte et nytt vedtak, slik at foreningen får anledning til å vurdere NVEs synspunkter på foreningens merknader.

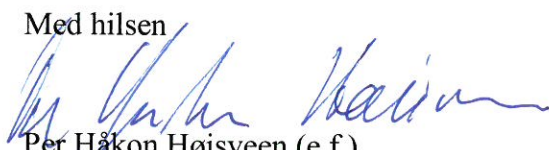
Departementet bemerker at Fosen Naturvernforenings merknader er vurdert av NVE i klageoversendelsen som ble sendt i kopi til foreningen. Foreningens klagegrunner er også grundig gjennomgått av departementet. Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at det foreligger saksbehandlingsfeil på dette punktet.

5. Konklusjon

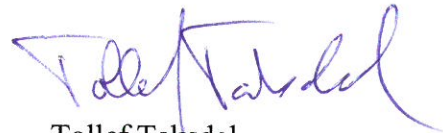
Klagene tas ikke til følge. NVEs vedtak av 23. desember 2015 stadfestes.

Departementets vedtak i klagesaken er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Per Håkon Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Tollef Taksdal
underdirektør

Kopi til:

Fosen Vind AS
Bjugn kommune
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Norges vassdrags- og energidirektorat
Roan kommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Åfjord kommune

Adresseliste:

Fosen Naturvernforening
Advokat Geir Haugen